

ERENG

F. Liiv.

Nr. 9 NOVEMBER 1938

S I S U:

Karl Laane — Teadlikumale raamatukogude arendamisele!

Villem Luhasoo — Juhan Liiv 25 a. manalas.

Eero — Uudislavastus.

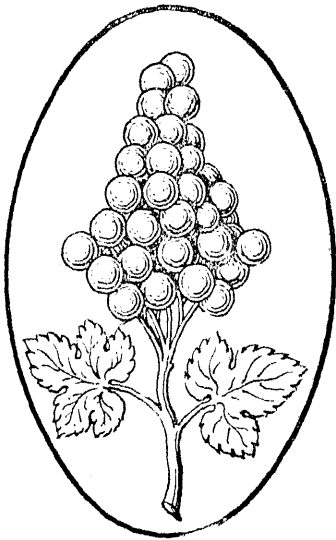
J. G. — Märkmeid „Äripäeva“ lavastamiseks.

Jaani Ruus — Rahvaülikoolid kindlamale alusele.

Paul Vahi — Vabaharidustöö päevaprobleeme.

Aug. Kelder — Kirjavahetuse kogemust Soome õpiringidega.

Mitmesugust.

Ka tundeline nahk

kannatab hästi eht impoteeritud

Marseille seepi

märgiga „Viinamari“

Seep on õrn ja vahutab hästi.

Saadaval igal pool.

ARENG

FL.

x VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI x

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.
Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetuse ja talituse: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 9

28. novembril 1938

XII aastakäik

Karl Laane.

Teadlikumale raamatukogude arendamisele!

Raamat on reaalseimaks vahendajaks kahe pooluse — kultuurivarade loomingu ja nende kasutajate — vahel. Ta on isegi rohkem — uute loovjõudude äratajaks ja arendajaks kõigil võimalikel ja vajalisil kultuurialadel. Seega raamat ja raamatukogud on möödapääsmatud seal, kus tahame kiiremini pulseerivat kultuurilist arengut.

Nagu rahvaharidustööd üldse, ei saa hinnata ka raamatu kui kultuuriteguri rakendamise küsimust ainult mingi selle eriaulduse kohaselt, vaid seegi on koosnev paljust üksteisest olenevatest, üksteist täiendavatest osadest, ülesannetest ja võimalustest, mis vajavad kooskõlastatud arendamist. Seejuures ei tohiks silmist kaotada tõelist sihti või seda vahetada mingi hoopis teistele kaalutlustele tugineva eesmärgi vastu kui on inimese teenimine ta paremas ja kaunimas osas.

Raamatu rakendamisel kultuuritöös tuleb väärihinnata nii üldiste avalike kui ka isiklike raamatukogude arendamise vajadust. Kui viimane peaks olema igas kultuurises kodus selleks vaimseks nurgaks, kuhu on koondatud valitud teoseid omaniku huvide maailma, kutse, võimaluste jne. kohaselt, siis rahva-raamatukogud on neiks ühisaitadeks, mis peaksid võimalda-

ma rahuldada lugejate mitmekesisemaid lugemistarbeid. Neis tuleb aga eeskätt näha ka tegelikku rahvahariduslikku asutust-ettevõtet.

Rahva-raamatukogude arendamisel vajavad üldist tähelepanu järgmised küsimused:

1. Raamatukogude võrk, mis üldiselt on küll juba välja kujunenud, vajab siiski kindlasti veel mõnetigi otstarbekohasematist ja täiendamist, et kogude kasutamine oleks võimalik kõigile raamatuhuvilistele.

2. Tähtsa osa moodustab aga raamatukogude korraldamise küsimus. Vähe ütleb ja pakub veel raamatukogu nimeline olemasolu; ta täidab oma kultuurilise ülesande hästi ainult siis, kui ta on kõigiti ka oma ülesandele vastavalt hästi korraldatud. Olulise tähtsuse omab siin raamatukogu juhataja küsimus, kes oma ülesandelt ei saa olla ainult raamatukapi võtme hoidja, vaid peab olema ka hea organisaator ja pedagoog. Kuid vahest pole raamatukogu korraldamise küsimused olenevad siiski ainult juhatajast. Siin on mõelduandvad teisedki asjaolud — majanduslikud ja muud. Igatahes on raamatukogude korralduslik külg tihti end valusasti tunda andev: kohtame nii mõnelgi-mõnelgi kor-

raal avalikke raamatukogusid, mis jätvad pigem eemaletõukava kui kutsuva mulje, olles otsekui vaesedlapsed muinasjuttudest mahajäetuna asetatud pimedaisse koridorisse, jah, isegi keldreisse ja pööninguile, nagu polekski nad väärt, et peale kõlavate tunnustussõnade pidulikel puhkudel neile leida ka korralikum ulualune ja parem korraldus!

3. Kuigi mõni väike, kuid hästi korraldatud ja kasutatav raamatukogu võib olla tõhusamaks kultuuriteguriks kui teine, arvukakõiteline halva korralduse juures, pole siiski tähtsuseta raamatukogude täiendamine uute teostega. Mõnelgi juhul raamatukogude vähese tarvitamise põhjus seisabki selles, et on saadud juure muretseda liig vähe uusi teoseid. On kogusid, kus aasta jooksul on muretsatud ainult mõni üksik raamat, ja kogu enamik koosneb peamiselt vanadest, õigupoolest arhiivi või kolikombrisse kuuluvaist kõiteist, mistõttu eemalduvad tihti needki lugejad, kel on tõelist huvi raamatu vastu. Mitteõigeks tuleks ses mõttes pidada ka väljastpoolt toetustena raamatute annetamisel ja ka muil juhtudel vanade, tihti aegunud teoste kasutamist, kuigi vahest nii mõnigi äri näeb selles meeeldi head võimalust oma ladude likviderimiseks.

Korduvalt on õigustatult tehtud juttu sellest, et raamatukogudele antava riikliku toetuste määr vajab suurendamist või vähimalt selle teostamist ettenähtud ulatuses. Kuid kogude täiendamisel ei ole siiski õige toetuda ainult riiklikele toetusile, mis peale muu võib isegi soodustada mõnel juhul vaate tekkimist, nagu oleks raamatu küsimus ainult mingi „kroonu asi“, mis ei vaja ega vääri ka omapoolseid pingutusi. Arusaadavalt kuulub ka raamatukogude arendamine seltskondlike ülesannete hulka. Kuna selleks paljude teiste vajaduste kõrval ei ulatu ainult pidude sissetulekutest, siis ei saa unustada ka raamatukogude kasutajate omaabilist tegevust, mis muidugi eeldab teatavat idealismi. Kuid kas saame sellela kujutella edasiviivat vabaharidustööd üldse? Reaalsemailgi kaalutlusil, kui näiteks iga kogu tarvitaja annetab ühegi väärtusli-

ku teose, kasvab tunduvalt köidete arv kogus, mis on kümneid kordi suurem üksiku annetusest, kes aga võib ise kõigest sellest osa saada. Kui näiteks tantsukursuste või mõnegi tühise, isegi küsitava väärtusega, ajaviite puhul ei ole kahju summasid välja anda, siis ei peaks teadlikule lugejale tekitama tegelikult ületamatut raskust ohverdada paar krooni ühise kultuurivara rikastamiseks. Muidugi on seda vaja ühes muu raamatu-propagandaga ka organiseerida, iseendast muidugi ei liigu seegi.

4. Olulise küsimuse raamatukogude tegevuses moodustab aga lugejaskonna organiseerimine ja teadlike raamatukogu kasutajate kasvatamine. — Alles teadliku ja arenenud lugeja kaudu muutub raamat tõeliseks väärtuseks. Need ei teki aga iseenesest, vaid neid tuleb kasvatada. Raamatukogudele lugejate värbamise ja kasvatamise võimalusist võiks siinkohal veel kord märkida järgmist. Kõigepealt ei saa muidugi unustada pidevalt arendavat sobivat raamatupropagandat^{*)}, milleks saab kasutada nii kirja kui ka elavat sõna, asetades rahvamajades jne. välja illustreeritud plakateid, teateid uutest täht-teostest, kirjanike pilte ja nende loomingu lühiseloomustusi, eriti mitmesugustel tähtpäevadel, jne. Mitmesugused rahvakogunemised, ka peod, on heaks võimaluseks sobival kujul esitada mõningaid selgitusi kogus leiduvaist teoseist, kogu kasutamist jne., esitades võimalikult rohkem katkeid, deklamatsioone jne., mis tutvustavad raamatut ennast selle paremast küljest, selle sisu kaudu. Ei saa samuti unustada vahetevahel eriliste kirjanikus- ja raamatukoguhutute korraldamist, referaatõhtuid ja aktusi, eriti mõningate kirjanike tähtpäevade puhul jne. Ka loengud ja kõned täidavad oma ülesande paremini, kui need annavad kuulajaile kätte niidid, mille kaudu nad võiksid käsitledud alal end veelgi täiendada, äratades huvi aine vastu. Need üldiselt tuntud, kuid siiski veel

*) Vt. N. Ruus'i kirjutis „Raamatukogud kultuuriteguriteks!“ „Arenge“ nr. 4—1935.

Sarshe A. Mälgu «Neitsid lampidega» tegelastest Töölisteatri.

mitte küllaldaselt kasutatud võimalused väärivad kindlasti kõikjal teadlikku arvestamist. Kuid, mõistagi, nendega ei lõpe võimaluste rida. Nende kasutamiseks on vaja loovat vaimu ja huvi. Muidugi nõuab kõik see palju energiakulu, mille eest meil seni pole veel jõutud anda nimetamisvärset tasu.

Teadlike raamatusõprade kasvatamisel ei saa mööduda eeskätt noortest, eriti koolilõpetanuist, kelle koolitöö üheks parimaks jätkamise võimaluseks on just raamatukogu. Tegelikult näeme, et noored ongi innukaimad raamatukogude kasutajad. Kuid omeltigi leidub meie raamatukogudes võrdlemisi vähe noorte-kohast ja noorsookirjandust. Seda vajadust ei tohiks siiski kogude täiendamisel unustada. Kui noored juba kaotavad sideme raamatukogu ja raamatuga (tihti just seetõttu, et neid pole õigeaegselt raamatukogudele lähendatud), siis hiljem, kui võib-olla kultuurivaeses oleskelus nende vaimsed huvid on tuimenenud, neid selleks uuesti võita on peagu võimatu. Selle küsimusega on oluliselt ja väga tihedalt seotud üldise järjekindlama õpingulise tegevuse organiseerimine vabaharidustöös, ja kindlasti lähemas koostöös raamatukogundusega. Ei saa kujuneda hulkades teadlikku lu-

gemisuskust ja mitmekesise kirjanduse tarvitamist, kui pole suudetud luua selleks vajalisi koosseisuid. Õpiringiline tegevus on eslleks kahtlemata üks reaalsemaid ja tööviisidelt mitmekesiseimaid võimalusi, mida ei peaks kuski alahinnatama. Muidugi vajab see ala head organiseerimist ja selleks vastavat huvi ja oskust ning järjekindlust. Kuid see tasub vaeva. Kurdetakse tihti, et vähe loetakse nn. teaduslikku kirjandust, sest et loetakse peamiselt ajaviite pärast ega ole väljaspool kooli harjutud kasutama raamatut enesearendamistegurina. Ka ilukirjanduse süvendatud mõistmine, selle mõtte-, tunde-, ja vormiväärtustesse tungimise oskus võib tiheneda eeskätt eelnimetatud järjekindlama õpingulise tegevuse teel.

*

Ühenduses käsiteldavate küsimustega oleks huvitav tähele panna mõningaid andmeid selle kohta, mida sisaldavad meie raamatukogud ja mida neist loetakse. Käepärast on näiteks statistilised andmed 1935/36. aastast, kuid üldiselt vastavad need proportsioonid praegugi. Neil andmeil avalike raamatukogude koostis on järgmine:

1. ilukirjandust — 62,1%, s. o. $\frac{2}{3}$,

Stseen Vilde-Särevi «Mäeküla piimamehest» Töölisteatris.

2. teadusl. ja rakenduskirjan. — 35,5%,
3. lastekirjandust — 2,4%

Samal ajal oli raamatukogude kasutajaid 110,9 tuhat ehk 10% kogu rahvastikust (linnades 15%, maal 8%), kes luges:

1. ilukirjandust — 79,0%,
2. teaduslikku kirjandust — 18,4%.

(Linnades loetakse siiski teaduslikku kirjandust rohkem — 22,4%; Tallinnas 25,4%).

Neist andmeist nähtub, et ilukirjandust loetakse protsentuaalselt rohkem kui kogud seda sisaldavad, kuna muud (teaduslikku) loetakse peaaegu poole võrra vähem sellestki, mis kogud sisaldavad.

Et kõnesolev asjaolu ei ole olenev ainult faktilisest kirjanduse ilmumisest ja muretsemisest, vaid eeskätt just eespool puudutatud vabahariduslikest asjaoludest, nähtub ehk sellestki, et raamatute ilmumise suhtes proportsioonid liikide järgi on peagu täiesti vastupidised. Nii oli RA puhul tehtud kokkuvõttele eesti kirjandust üldse ilmunud kokku 31 000 raamatut, millest ilukirjanduslikku on ainult 17%. (Umbes niisama palju kui 1935/36. a. loeti kogudest mitteilukirjandust — 18%)

Kui need proportsioonid 400 aasta jooksul ilmunud eesti kirjandusest on säärased, siis näeme, et riikliku iseseisvuse ajal on mitteilukirjanduse osatähtsus ilmumise poolest veelgi tõusnud.

Kujukamalt tõendab seda järgmine tabel. (Andmed R. Antik'u teosest „Eesti raamat 1535—1935.“)

Eesti raamatu ilmumine sisu järgi.

Liigid	1535—1917	1918—1934	Kokku
Üldteosed	2337—16,2 ⁰ / ₀	1810—11,0 ⁰ / ₀	4147
Mõtteteadus	220—1,5 ⁰ / ₀	141—0,8 ⁰ / ₀	361
Usuteadus	3437—23,7 ⁰ / ₀	904—5,4 ⁰ / ₀	4341
Ühiskonnateadus	2155—14,8 ⁰ / ₀	4753—29,0 ⁰ / ₀	6908
Keeleteadus	652—4,5 ⁰ / ₀	706—4,3 ⁰ / ₀	1358
Loodus- ja täppisteadus	178—1,2 ⁰ / ₀	955—5,8 ⁰ / ₀	1133
Rakendus- teadus	1204—8,3 ⁰ / ₀	2342—14,2 ⁰ / ₀	3546
Kunst	365—2,5 ⁰ / ₀	1030—6,2 ⁰ / ₀	1395
Kirjandus- teadus ja ilukirjandus	3616—25,0 ⁰ / ₀	2888—17,5 ⁰ / ₀	6504
Ajalugu, maateadus	330—2,3 ⁰ / ₀	966—5,8 ⁰ / ₀	1305
Kokku	14503	16495	30998

Nagu siit nähtub, oli enne-iseseisvumist ülekaalus rohkem tundeelule põhjeneva kirjanduse ilmumine: usuline, ilukirjandus, üldteosed, kuna iseseisvuse ajal kaldub ülekaal rohkem teaduslikele ja rakendusteaduslikele aladele. Ka on suurenenud kunsti käsitleva ilukirjanduse osa. See nähtus, silmas pida-

des üldist arengut ja uusi vajadusi on ka loogiline. Kujukalt iseloomustab seda asjaolu järgnev kokkuvõte, kusjuures näeme, et mõlemad eelnimetatud vastavad ülekaalulid ületavad 60%.

1535—1917	1918—1934
Üldteosed — 16,20/0	Ühisk. tead. — 29,00/0
Usuteadus — 23,70/0	Loodus- ja täppisteadus — 5,80/0
Ilukirjandus — 25,00/0	Rakendust. — 14,20/0
Kokku 64,90/0	Kunst — 6,20/0
	Ajalugu, maateadus — 5,80/0
	Kokku 61,00/0

Muidugi ei saa kõike ilmunut arvestada raamatukogude lugemismaterjalina. Kuid tuleb silmas pidada, et just riikliku iseseisvuse ajal on palju arenenud meie omad teadusealad, eeskätt meie oma maa, rahva aja-

loo jne. tundmine, mille tundmaõppimine oleks iga teadliku kodaniku ülesandeks. Meil ilmub järjest väärtuslikku mitmekesiset populaarteaduslikku kirjandust, nii algupäraneid kui ka tõlkeina, mis aitaks avardada silmaringi paljudes aktuaalseis ja tegelikes küsimusis.

Raamatukogud tihedas seoses muude vabaharidustöö avaldustega on kutsutud kasutama kõiki teid ja võimalusi, et need mitmekesised, raamatuisse kätketud vaimsed varad muutuksid maksimaalselt arendavaks kultuuriteguriks. Hea mitmekesise kirjanduse teadlik valik ja harmooniline kasutamine enesearenduses ja seltskondlikus vabaharidustöös on üheks mõjuvamaks teeks tugevate isiksuste, heade, arenenud riigikodanike ja loovate jõudude kasvatamiseks.

Villem Luhasoo.

Juhan Liiv 25 a. manalas.

Päikene paistis nii palavalt,
Käkimäel kukkus kägu...

Gustav Suits.

„Mind ärge austage — ei iial iganes!“
Liiv krudiseb...

Puudelt variseb veel viimseid lehti. Aia ääres ja pikkadel alleedel on neid rohkem. Könniteed on peagu kaetud helekollaste ja tulipunaste lehtedega. Aga ikka langeb neid lisaks, rappub tuuleilist ja langeb vihma- piiskadest enam ja enam. Peamiselt on need tamme- ja vahtralehed, kuid veski paisjärve ja lossi vahelisel kitsal puisteel leidub ka pihelga ja pärna segavärvilisi lehti. Astudes sahisevad nad tinaplekina ja piserdavad saapaid niiskusega. Päike on kadunud ja hall taevast nukrutseb üle liivaste kün- gaste...

On üks niiskusest nõretavaid pühapäevahommikuid hilissügisel. Eemalt mändide ja tamme varju jäävast piimamajast kos- tab pangede heledaid kõlke ja varsti hak-

kab lööma Alatskivi pisikese kiriku kell. Aeglaselt ja madalalt kumisev kellalaul meenutab inimesele, et aeg on lõpetada puhkepäeva hommikused askeldused ning rutata palvele. Surnuaia ja kiriku vahel veski esisel lainetab sügav pori. Talumehed, sügavajooneliste tõsiste nägudega, hõbedat meelekohtades ja habemeis, astuvad pikkamisi kuivemaid tee ääri kaudu punase kiriku poole. Nende kannul liiguvad suurrättidesse pugunud naised, elumuredest seljad veidi küürus, silmis aga säramas pühapäeva rahu ja tänulik meel tehtud suurematest suvistest töödest. Kellalaul muudab pilgud ajuti kurvaks ja keegi ei taha palju rääkida. Ei meeldi seegi, et teised räägiksid. Igaüks tahab olla oma mõtetega, hoida neid seal tõsisel silmapilgul endale ja tunda sellest oma sisimas elurõõmu ning rahuldust.

Veski esisel kombatakse ettevaatlikult seinä äärt kaudu, kivilt kivile ja lauätükilt teisele, et kogemata ei libiseks jalg pahkluieni pehmesse porri.

Sunuaias on vaikne . . .

Seal on kõik pruun ja hall, isegi puuristidel kasvab tükati halli ja pruuni sammalt. Ja sömerliivaste kõnniteed süvendavad haudade ja ristide vahel kõrbenud lintidena risteldes hallist taevast nõrguva märjaga üha rusuvat nukrust . . . Peavärava ja lubjatud kabelihoone vahel asetsevast laiemast teest vasakul, peagu keset kirikuaeda, seisab tuhmilt hülgav raudne hauasammas, mille esikülje ülemiselt poolelt vaatab endasse süvenenud tõsise mehe valuline näo bareljeef nagu tahtes sõnada: Tule ja loe — ja sa tead, kes ma olen! Veidi allpool särab suurelt: JUHAN LIIV, sünd. 18. apr. 1864, surn. 18. nov. 1913.

See samm on kõrge. Ta küünib üle kõigist Alatskivi surnuaia sammastest ja ristidest. Ja isegi vana alatskivilase — Laksi Tõnise — sammaldunud raudkivist viimse paiga tähis ulatab vaevalt selle raudsamba poole kõrguseni. Nii see peabki olema, sest see mees, kes puhkab selle raudsamba all, oli ise ka pikk mees. Ta oli nii pikk, et ta ulatas vaatama üle oma rahva ja isamaa piiride, nagu nüüd ta hauasammas vaatab üle Alatskivi surnuaia, üle varisemahakanud

müüride, üle liivaste kõnniteede ja üle põõsaste ning kanarbikuga kaetud igaveste nõmmede, mille taga vahutab valgeis laineis sügisemaruline Peipsi.

Selle „Teguri“ vabrikus valatud ja sama vabriku juhatause ning tööliste poolt 11 aastat pärast kirjaniku surma ülesseatud väärtusliku hauasamba Peipsi poolsele küljele on kirjutatud rauale raudsete tähtedega Juhan Liivi ühelauseline luuletus:

Kui tume veel kauaks ka sinu maa
 ja raske su koorem kanda,
 kui enam ei jõuaks, ei jõuakski sa
 su soovide siniranda, —

täht süttib ehk taevas su üle veel,
 lill tärkab su haa pinnast
 ja sinu mõte ja sinu meel
 kord tuksub su rahva rinnast —

ja liigub ja loodab ja lehvitab
 ja kauneid radasid rajab,
 su rahva koda see ehitab
 ning põlvest põlveni kajab.

See luuletus valminud kirjaniku raskeimal eluhetkeil vaimselt nukral ja kurval kriisiajal, mil teda võeti kui tähtsuseta inimkübet, kel polnud muud kui pikkusest küüru vajunud kogu, traagilisest saatusest ja enese eest võitlemisest valuliseks muutunud kurb nägu, tiisikusest korisev rind, jahedusest värisevad käed ja tagakiusajaid kartev nürimeelne, kustunud pilk, kes põgenes vallasandina ja külanarrina põõningule ja metsadesse, kattis aknad paksude eesriietega, käis ringi Poola troonikandidaadina, magas 15-kraadise pakasega konduktorite julmuse pärast rongist rappa tõugatud hulgasena heinakuhjades, kellele nõutati kui vallavaesele vallalt sandikopikaid, löödi nende pärast võimalikust sõnalahinguid ja määrati niipalju, et seda oli elamiseks vähe, aga suremiseks palju, kes pisteti hulluna määratsete hulka hullumajja, kelle elu oli võrratult traagiline, viletsam kui viletsuse kuningail, keda jälgis juba sündides elu karmus ja külmus, — kuid siiski see mees kirjutas veel elu lõpupäevil luuletusi, mis väärivad tänapäeval, kümneid aastaid hiljem, suurest ilust ja hoovavast tundeküllusest suurt tähelepanu, on tuntud igale kollealisele ja temast on kir-

Stseen A. Mälgu «Vaese mehe ututallest» Töolisteatris.

jutatud pikki järelehüüdeid, ehkki ta elupäevil hoiduti temast eemale kui sobimatust inimesest, keda peeti vääriliseks ainult näpuga alavääristavalt näitamiseks, et näe, seal läheb see hull, kes tahab olla kirjanik, aga ta ise ei märkagi, et ta on päris hull, sest tal ei jää muuks aega üle kui põgenemiseks nägematute tagakiusajate eest! See on sama nutmapanev ühe inimese pilkeline elukäik, kes käis ükselt uksele almust „kerjamas“, kuid juhutati suuremeelselt edasi järgmisele lävele. Aga kui sama „kerjus“ suri nälga, siis leidis kümneid sääraseid, kes tõusiklike kaastunnete ja järeלטunnetega avaldasid leinakuulutusi, arvestamata seda, et hülgamiseks antud summadega oleks võidud nälgasurnule mitmeks ajaks kindlustada muretu äraelamise. Üteldakse, et see on traagika!

Ja Juhan Liiv ületab kuulsamaidki elutraagikuid. Ta kannatus oli piiritu, suurim, mida inimene võib taluda. Kui ta keha suutis sellele veel vastu panna, siis ta vaim oli juba ammu üles öelnud ja ta liikus oma viimseil eluaastail koduvallas ringi elava surnuna, kes ei ela, ei näe, ei kuule, ei taipa, ei mõtle, ei tunne, ei sure, — kuid elab ja liigub siiski!

Ta oli läbi jooksnud meie selleaegsete ajalehtede toimetused, oli katsunud siin ja seal oma sihte teostada, kibutas käsikirjaga

kirjastaja juurest kirjastaja juure, tahtis end täiendada Treffneris, proovis õne koolipõllul, venna abilisena ja asetäitjana, üüris Tartus pisikese toa, kus ta tahtis hakata iseseisva kirjanikuna tööle, unistas vaiksest nurgakesest ja koduõnnest, mida tal polnud kuski, mida aga oli isegi huntide hulgas laanes, üritas plaane raamatukaupluse või lehe asutamisest, kuid pidi igast sihist ja kavast loobuma sel lihtsal põhjusel, et ta oli maisest varandusest vaesem kui maailma rikkamaimad mehed on rikkusest rikkad.

Nüüd, 18. novembril, kell 2 päeval möödub veerandsada aastat sellest kui Juhan Liiv nägi viimseid sekundeid kodukoha ahjulõkke tuld ja valgust. Puud olid raagus ja vihma ei sadanud, sest väljas oli nõrk pakane. Tuba tundus jahedana ja seepärast laskis haige kirjanik kütta ahju. Nukralt vaatas ta akna taga allaliuglevaid, värisevaid lumehelmeid — ja siis, kui talu teenija tahtis teda aidata ahju juure sooja, tuli päästev surm... Tuli lõpuks ometi surm, mida ta nii väga oli palunud Tartu—Valga vahelises soos heinakuhjas külmast ja näljast lõdisedes, küll Jumalalt, küll kuradilt...

Juhan Liiv oli surnud — kuid ta sündis kohe uuesti ja sirus veel lühema ajaga pikemaks kui ta seda suutis oma maisel eluteel neljakümne üheksa aastaga.

Kellaveres juhtus niisugugne lugu nagu neid on juhtunud meie armsal kodumaal üsna tihti ja kindlasti juhtub veelgi, kuna pole ette näha, et maailm lähemal ajal hukka läheks. Nimelt on igapäev teada, et Kellaveres Pritsimeeste Selts ja Lauluselts on omavahel nugade peal. Mine võta kinni, millest sellased asjad tekivad, neid õigupoolest ei märgatagi algul, ühel heal päeval aga leiavad pritsimehed, et Lauluseltsi tegelased on pisut häbematud. Lauluselts jälle omalt poolt leiab, et pritsimehed lihtsalt nõogivad neid, ja sedasi see asi lähebki. Ja nüüd on olukord niikaugel, et üks poeb või nahast välja, kui saaks teisel mõne ettevõtte nurja ajada. Muidu poleks sellest midagi, kuid Kellaveres on ainult üks avalik rahvamaja ja seal leiavad ulalust kõik kultuurilised üritused. Maja on küllalt ruumikas, lava on korralik, teises maja tiivas asub vel üks keskmise suurusega saal (see oli projektis küll ette nähtud puhvetiks, kuid einelauapidaja eelistas oma leti lüüa üles riietusruumis) ja ka kõrvalruumide üle ei saa nuriseda. Isegi käimlad on olemas ja ventilatsioon, ja mis sa ühelt rahvamajalt ikka nõuad? Ainult see vimm kahe suurema ja elujulisema seltsi vahel, see tekitab kihelkonnas paksu verd. Tahab näiteks Lauluselts korraldada kontsertballi, siis selgub, et Pritsimeeste Selts on veerand tundi varem saali just selleks õhtuks kinni pannud, ja kui pritsimehed tahavad teha näitemängu, võtab Lauluselts kätte ja toob sama näidendi lavale nädal aega ennem. Teistel on aga kõik ettevalmistused tehtud — osad õpitud ja rekvisiidid muretsetud. Kui see nii oli mitu korda olnud, et Lauluselts pritsimeestel näidendi nina alt ära näpsanud, leidsid Pritsimeeste Seltsi tegelased, et sel alal ei saa lauljatega võistelda. Kui salajas sa ka ei hoiä oma plaani, pead kuulutused ikka kui mitte enne, siis vähemasti nädal enne pidu välja panema. Lauluseltsi mehed aga panevad oma kuulutused kaks päeva hiljem, ja kuna neil on kuulutused värskemalt trükitud ning eten-

dus päev varem, siis rahvas loomulikult tuleb ja vaatab Lauluseltsi näitemängu. Kuidas nad jõuavad õppida näidendi selgeks vähema kui nädalaga, seda teab ainult armas Jumal ja vallasekretäri abi, kes on näitejuhiks. Ei aita seegi, et piletihind lasta odavaks — võistleja teeb veel odavamini.

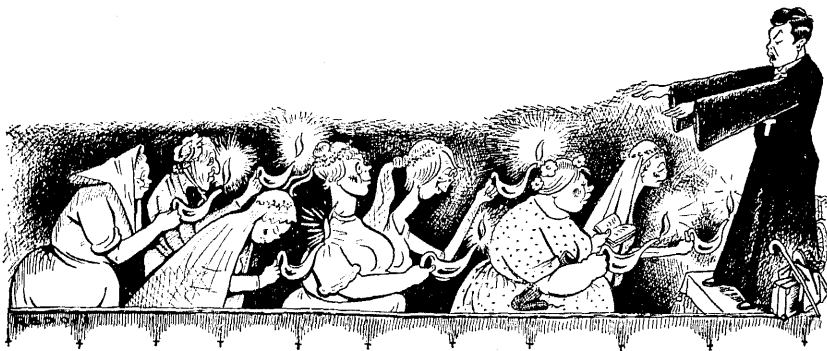
Pikkapeale hakkas olukord pritsimeestele tuska tegema.

— Sedasi enam ei lähe, kõneles nende näiteosakonna esimees Mihkel Pump juhatuse koosolekul. Me töötame kogu aeg puudujäägiga. Näidenditega me konkureerida ei saa. Tuleb midagi muud välja mõelda.

Leidus koosolekul üks arglik hääl, kes kõneles, et kas on üldse mõtet ja vajadust konkureerida, et on ju varemaltki räägitud, et tehtagu selge vahe — las Lauluselts jätab oma näitetrupi tööle, Pritsimeeste Seltsi paremad jõud mingu sinna üle ja selts ise hoolitsegu ainult tuletõrjekunsti ja teiste sellaste otseste ülesannete eest. Lõppude lõpuks ollakse ju ühes kihelkonnas ja pole ju mõtet teha konkurents. Ent see hääl jäi hüüdjaks hääleks kõrves, sest miks, pagana päralt, ei või ka pritsimehed teha näitemängu. Kuigi Lauluselts on lavakultuuri teinud endale südamelähedaseks, tegelasi igasuguste kursustele saatnud jne., ei pea ta sellepärast nina püsti tõstma ja end mõneks monopolistiks pidama. Ei-ei, sellased jutud pole kuskilt pärit. Parema aidatagu mõelda ja kombineerida, kuidas Lauluseltsi järgmisele üritusele kand taha panna.

Umbes samal ajal Lauluseltsi mehed olid valvel nagu sõdurid postil. Oodati, mida kavatsavad teha pritsimehed, et siis jälle neist ette jõuda. Tegelased nimelt lootsid, et ehk läheb ometi viimaks korda võtta pritsimeestelt konkureerimise isu.

Pritsimeeste pool valitses aga vaikus. Ei olnud välja kuulutatud ühtki piduõhtut, ühtki näidendit. Mõodus kuu, kaks. Siis ei kannatanud näitlejad enam välja. Ja nii ilmusid tulpadele kuulutused, et Lauluselts

Karikatuur A. Mälgu näidendist «Neitsid lampidega» Töölisteris.

koraldab sel ja sel kuupäeval teatriõhtu, kus kantakse ette draama „Metsamajas“. Tegelased aga jäid ootama „Pritsimehed“. Kas nad hakkavad kasutama Lauluseltsi taktikat? Vaevalt, sellega ei saaks nad oma tegelastega hakkama. Kui võistleja peokuulutus ei ilmu teisel, kolmandal ega neljandal päeval, oli Lauluseltsi meeste selge, et vähemasti sellest kandist hädaoht ei ähvarda. Huvitav, kas on tõesti sündinud ime ja pritsimehed on annud järele?

Paistis küll nii. Pritsimehed ei reageerinud millegagi. Ei olnud neil selleks õhtuks määratud ei basaari, teelauas istumist ega midagi, absoluutselt mitte midagi, mis oleks võinud mõjuda kahandavalt Lauluseltsi kassale. Vallasekretäri abist näitejuht saatis isegi lähima maakonnalinna ajalehele kutse tulla sel ja sel õhtul Kellavere rahvamajas ettekantava draama etendusele. Ajaleht saatiski oma teatrinurga toimetaja kohale ja kõigi eelduste kohaselt pidi teatriõhtu kujunema Kellaveres teataval määral suursündmuseks.

Pidu pidi algama kell kaheksa õhtul. Imelikul kombel hakkas kogunema umbes selleks ajaks Rahvamajja ka pritsimehi. Kõigil olid pillid kaenlas. Kui Laulumeeeste näitejuht seda asja uurima hakkas, seletasid naaberseltsi mehed talle naeratahes, et ega neil ole midagi, nad ainult asutanud endile puhkpilliorkestri ja tahtvat täna teha esimese koosmänguproovi. Selleks olevat neil väike saal kinni pandud.

Kui näitlejad seda teada said, kiristasid kõik hambaid. Saadanlikumat asja ei võidud kujutellagi. Lavatagust lahutas väikesest saalist vaid õhuke lausein. Kui selle taga hakkab mürtsuma ja plärtsuma puhkpillikoor, siis jumalaga igasugune näitemängimine. Ja pidi see tulema just sel õhtul, kus on linnast kohal tähtis teatriarvustaja ja toimetaja! Kiires korras otsustati, et tuleb katsuda pritsimehi lepitada, et nad tänase nöökimise ära jätaaksid. Kuid kõik sellelaadilised katsed jäid asjatuks. Pritsimehed olid kõvad kui kivi, ei aidanud palved, meelitused ega lubadused. Lauluseltsi mehed aga väanlesid kui ussid õnge otsas ja katsetasid viimases hädas isegi kurjaga. Aga konstaabel kehtitas vaid õlgu — mis temal siin teha. Mõlemail on õigus, ühel näidendit mängida, teisel pilliproovi teha, ja ega konstaabel saa vaheseina teha paksemaks!

— Äрге aga ilmaaegu kurvastage ega närveldage, lohutas pritsimeeste ninamees näitejuhti, ega me enne harjutama hakka kui teil mäng käib.

Teha polnud midagi. Hambaid kiristades tuli anda signaal algamiseks, sest kell oli juba pool tundi üle õige aja.

— Rääkige valjemini, poisid, kamandas näitejuht oma tegelasi. — Siis nad ei saa iga sõna ära matta. Rääkige aeglasemalt, aga selgesti ja valju häälega. Karjume nad üle!

Noh — draama mängiti maha. Inimesed

vaatasid küll üksteise otsa ja vangutasid pead, kui peaaegu samal ajal, kui eesriie tõusis, hakkas kostma kuskilt õudset pasunamängu, otsekui maa alt. Ja näitlejad laval olid ka kuidagi teist moodi — kippusid ikka lava serva poole ja rääkisid kole kõvasti. Pillimäng jäi vahel nagu tasasemaks, vahel ajas ainult mõni üksik pasun tõrtsatusi, kuid siis jälle läks äkitselt lahti säärane marss nagu paraadil.

Kui eesriie viimase vaatuse järele alla langes ütlesid näitejuhi närvid üles. Mees oli kogu aeg olnud kui tulistel sütel, nüüd ta ei tahtnud näidata nagu kellelegi, veel vähem aga anda end silma alla linnast tulnud teatriarvustajale. Säärane blamaaž! (Omavahel ütelda, näitejuht sihtis pisut maakonnalinna teatrilava poole, sellest see püüdlikkuski.)

Pritsimehed aga rõõmutsesid. Nad olid leidnud abinõu, millega vihatud konkurent oli surutud vastu seinä. Laulumehed käisid norus peaga.

Ent millise tõelise suurüllatuse serveeris kaks päeva hiljem ilmunud maakonnalinna ajaleht! Tavaliselt ta pühendas maalavastustele vaid mõnekümne rea ruumi, seekord oli aga Kellavere muusikaseltsi näidendist räägitud tervelt poolel leheküljel. „Uusi tuuli maalaval. Kellavere näitetrupi pööret tekitav algatus. Ka Naatsaretist võib tulla head“ — nii kõlasid kirjutuse pealkirjad. Tekstis aga arvustati pikalt ja laialt eriti näitlejate head diktsiooni ja üle saali ula-

tuvat häält ning julget mängu. Lõpposa aga kõlas nii:

„Näitejuhi erilisest talendist annab tunnistust draamale saatemuusika rakendamine. See oli sügava muusikalise eruditsiooni tulemus, see haruldaselt leidlik teksti ja muusika kokkukulamine, mis tõstis hea draamaettekande naudingu lihtsalt elamuks. Need otsekui maa alt, kaugelt kostvad toonid kajastasid reljeefselt draamakangelaste elamusi, koloreerisid nende siseheitlusi ja paisusid finaali dramaatilisimal hetkel võimsaks tormiks. Midagi säärast tundsin vaid kord varem, nimelt „Peer Gynti“ etendusel omal ajal Peterburis, ja see on jäänud mu suurimaks teatrielamuks. Önne ja edu Kellavere näitlejaile ja nende talendikale juhile, tõelisele kunstnikule.“

Nii kirjutas maakonnalinna ajalehe elatanud teatriarvustaja. Lauluseltsi mehed lugesid, ajasid silmad suureks ning vangutasid pead. Siis aga said nad aru, et pritsimehed nüüd on lõplikult lõpud.

Mõistsid seda ka pritsimehed. Nad nägid, et kui inimestel veab, siis neil veab, ja likvideerisid näitetrupi. Nüüdsest peale nad ei tungi enam teiste seltside tegevusalale.

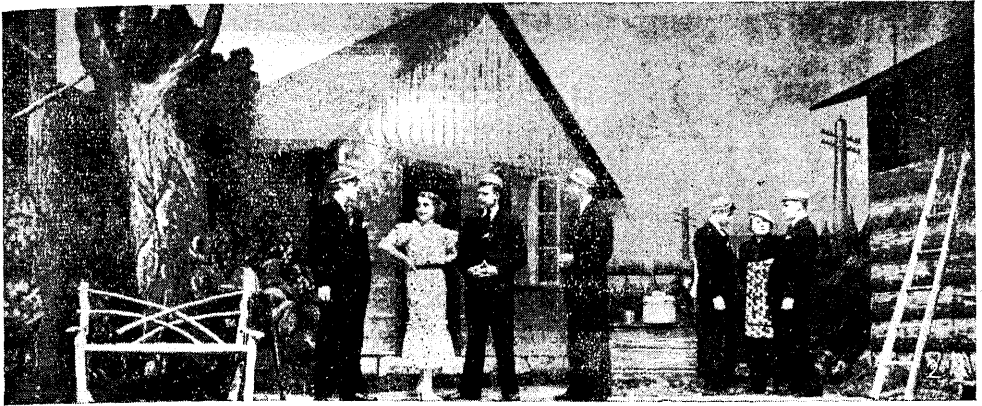
Sellega on lõpul ka see lugu. Autor aga ei julge kinnitada, et see oleks just tõesti sündinud, sest lõpuks oleme ju ikkagi meie armsas Eestis. Aga mine tea — võib-olla siiski?

J. G.

Märkmeid „Äripäeva“ lavastamiseks.

Detsembri esimestel päevadel tuleb Tallinna Töölisteatri esietendusele O. Lutsu ja A. Särevi neljavaatuseline dramatiseering „Äripäev“. Kohe selle järele ilmub teos E. Haridusliidu kirjastusel ka trükist. Lõbusasisulise rahvatükina on „Äripäeval“ eeldusi kujuneda ka meie maalavadel niisama nõutavaks tõmbenumbriks nagu seda on samade autorite „Kevade“, „Suvi“ ja „Tootsi pulm“, seepärast selgitame siin tüki lavastamiseks mõningaid üksikasju.

Oma sisult on „Äripäev“ „Suve“ ja „Tootsi pulma“ otsene järg ning evib kõike seda O. Lutsu loomingule omast rahvapärast, mis ta Tootsi-lood on teinud koduselt mõnusaks ja südamelähedaseks kõige laiematele hulkadele. O. Lutsu muhe huumor ja mõnus koomika on „Äripäevaski“ endiselt haarav ja ta tegelaskujud esinevad siingi elavate inimestena, kellede lavaline kujundamine on tänulik näitlejaile ja keda publik võib jälgida ikka jälle naudinguga.

Stseen E. Vaiguri näidendist «Potilill ja karusammal» Töölisteatris.

„Äripäeva“ tegelastüübid on osalt juba „Suve“ ja „Tootsi pulma“ kaudu tuntud, osalt aga uued. Meestegelased on: 1) **Joosep Toots**, Ülesoo talu noorperemees, 25-aastane, pisut pikem kui keskmist kasvu, valkjaskollaste juustega ja punakate vurrudega, nägu rõugearmiline; 2) **Georg Aadniel Kiir**, 25-aastane noorrätsep, pikakasvuline ja kõhn, punase peaga; 3) kellamees **Lible**, umbes 50-aastane ühe silmaga mõnusa suuvärgiga vanamees, 4) **Aaberkuuk**, Paunvere kõrtsimehe vend, umbes 50-aastane, massiivse kerega ja ränka karakteriga, peale roostekarva riiete omab ka roostekarva habeme, roostekarva juuksed ja roostekarva kulmud; 5) äriimees **Kippel**, 45-aastane optimistliku iseloomuga endine „Nossovi“ ärijuht; 6) **Oskar Luts**, kirjanik, umbes 30-aastane, palja pealaega ja vurrudega, 7) **Pürjel**, 50-aastane mõisavalitseja, halli kiilusarnase habemega; 8) **Jüri**, 45-aastane habemik Purtsle talu sulane 9) **Vana Kiir**, umbes 50-aastane kikk-habemega rätsepmeister.

Naistegelased on: 1) **Teele**, 22-aastane, pikem kui keskmist kasvu, valkjate juustega, Raja talu peretütar ja Joosep Tootsi naine, 2) **Aliide**, ta õde, 18-aastane, heleda juukseline ja Teelest lühema kasvuga; 3) **Juuli Vispel**, õmbleja Paunveres, 26-aastane, pikk ja kõhn, süsimust juukse-

palmik pea ümber keeratud, sõstrakarva silmades sõbralik rahu ja heasüdamikkus; 4) **Mali**, ta õde, 24-aastane, lühedane ja paks, kastanijuukseline, liikuv ja elu-ning tegevusrõõmus, alati ja igal puhul valmis naerma ükskõik kelle ja mille üle; 5) **Mali**, Joosep Tootsi ema, 60-aastane taluperenaine; 6) **Purtsle Liisa**, umbes 40-aastane jumekas lesk taluperenaine.

Lavapildiliselt vajab „Äripäev“ ainult kaht lavaseadeldist: 1. ja 3. vaatus mängivad Raja talu saalis, 2. ja 4. vaatus Ülesoo talu rehetoas.

Raja talu saali dekoratsioon kujutab tapeediga kaetud või krohvitud ja värvitud seintega avarat ruumi, mille ühes seinas on aknad ja teistes ukсед kõrvalruumidesse. Saali mööblis on sohva, sohvalaud, pehmeid toole, laud kirjutamiseks, raamaturiül, peegel jne.

Ülesoo rehetuba omab palkseinad. Ruumi paremas seinas on suur reheahi ja uks kambrisse, tagaseinas väike neljakandiline aken, vasakus seinas uks rehelasse. Mööblis on Joosepi ja Teele abieluvoodi, kummut, laud, toole jne.

Dramatiseeringu „Äripäeva“ lavastamise puhul on soovitat, et näitejuht ja näitlejad veel kord tähelepanelikult läbi loeksid O. Lutsu samanimelise novelli ja kui aeg vähegi lubab, siis ka „Suvi I“, „Suvi II“ ja „Tootsi pulma“ jutustustena.

Rahvaulikoolid kindlamale alusele.

Meil on töötanud juba üle tosina aasta põhjamaatüübilised rahvaulikoolid (Virumaa Rahvaulikool 1925. aastal. Harjumaa oma 1930. aastast), kuid tänini on nende ainealne alus jäänud õige kõikuvaks, samuti ei ole leitud neile õiget kohta meie haridus-süsteemis. Nüüd on asi ses suhtes muutumas paremusele, kuna rahvaulikoolid on viidud Haridusministeeriumi noorsoo- ja vabaharidusosakonna alla. See ongi nende õige koht, sest on ju need koolid ikka muu mitmekesise hariduse kõrval pakkunud oma õpilasile rohkeid võimalusi tutvumiseks seltskondliku tegevusega nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt. Suurem osa rahvaulikooli lõpetajaist ongi muu töö kõrval innukalt tegelnud seltsi- ja ühistevgevuse alal, Virumaa Rahvaulikooli poolt kogutud andmeil umbes 70%.

Noorsoo- ja vabaharidusosakonna alla viimisega hakatakse rahvaulikoolides loomulikult senisest rohkem rõhku panema õpilaste sellekohasele ettevalmistusele. Juba käesoleval õppeaastal võetakse rahvaulikooli õppekavasse uus aine — vabaharidus- ja noorsootöö, kuna kooli juures asuv õpilaste ühing pakub mitmekesiseid võimalusi praktilisteks harjutusteks õhtute ja pidude korraldamises, kõne- ja esinemisoskuses, ühingu jooksvas töös jne.

Koolide ainealne külg loodetakse kindlamale alusele seada selle läbi, et nende ülalpidamiseks kutsutakse ellu sihtasutused, kuhu kuuluksid peale Rahvaulikoolide Seltsi Haridusministeerium, maa kultuurielu juhivad kohjad ja keskorganisationsioonid.

On loota, et see ümberkorraldus meie rahvaulikoolidele avab uue, lahedama arengutee. Selleks on küll viimne aeg. Virumaa Rahvaulikool kannatab juba ligi pooltosinat aastaid ruumide kitsikuse all, samuti ei luba vägagi piiratud ainelised võimalused kooli küllaldaselt varustada vajalike õppeabinõudega. Käesoleval aastal näiteks peab ruumipuudusel rahvaulikooli ukse taha jääma umbes paarkümmend õpikumulist noort.

Kuna meil noorte arv, kes peavad jääma ainult algkooli haridusega, on küllaltki suur, siis oleks küll hädavajaline rahvaulikool kõigile soovijaile teha kättesaadavaks.

Usume, et see sünnibki, sest on ju nüüd rahvaulikoolil oma kindel „peremees“ noorsoo- ja vabaharidusosakonna näol.

Kuid rahvaulikoolide ümberkorraldus esitab kõikidele meie haridus- ja noorsooorganisatsioonidele tähtsa ülesande — juhtida kohaseid noori rahvaulikoolidesse. Sagedasti võib kuulda kaebusi, et mitmed kultuurilised üritused jäävad teostamata tegelaste puudusel. Nüüd on olemas kool, mis neid tegelasi ette valmistab. Kuid kindel on ka, et igast rahvaulikooli astujast seltsitegelast ei saa. Selleks peavad õpilasel olema teatavad eeldused. Ja siin nüüd avanebki kohalikele seltsidele tööväli — otsida ja leida sääraseid noori, kel need eeldused oleksid. See ei ole koha peal väga raske, sest tuntakse ju oma ümbruskonna noori kaunis hästi. Sagedasti leidub sobivaid kandidaate just ühingu enda nooremate liikmete hulgas. Neile tuleb asja selgitada, rahvaulikooli kohta muretseda informatsioonimaterjali ja tarvilisel korral määrata väike toetusraha rahvaulikoolis õppimiseks.

Kuna õppimiskulud rahvaulikoolis on võrdlemisi väga väikesed (harilikult ei ulatu need üle 120 krooni), siis ei tohiks küll ühelegi elujõulisele organisatsioonile tekitada ülesamatuid raskusi aeg-ajalt mõni oma nooremaist liikmeist saata rahvaulikooli õppima. Kui valik on tehtud hästi, siis ei ole kahtlust, et kulud lühikese aja jooksul kuhjaga tasutakse. Kui see mõte meie maa kultuurilistes organisatsioonides leiaks poolehoidu, siis tõuseks meil rahvaulikoolide arv mõne aastaga sellele kõrgusele, mis rahuldaks organisatsioonide nõudeid tegelaste suhtes, kuid kahtlemata hakkaks ka senisest palju kiiremini tõusma meie maa kultuuriline tase. Ja seda me kõige enam vajamegi, kui tahame püsida võistlusvõimelistena oma naabrite hulgas.

Vabaharidustöö päevaprobleeme.

Meie vabaharidustöö ei ole kõigist meie omariikluse-aegseist pingutusist hoolimata suutnud veel saada rahva üldasjaks niisugusel määral ja kujul nagu see oleks tarviline meie eluhuvide seisukohalt. Ei saa ju küll väita, nagu ei suudaks meie rahvas organiseeruda ja organiseerida, sest iga-suguseid ühinemisi küll seltsidena, ühisus-tena ja ühingutena, küll ringidena, rühma-dena jne. oleme näinud lugematul hulgal. See on aga toimunud üksnes horisontaalses suunas — laiust ja avarust, õigemini küll laialivalguvust, on meil olnud õige ohtrasti. Vertikaalne suund aga, kui niisugustest suundadest rääkimine siin üldse saaks olla piltlik, on jäänud rohkem juhuse asjaks.

Kuna siin on juttu ses mõttes üldse meie elu sügavusest, samas aga meie vabahari-dustöögi sisukusest, siis tohiks olla ka järgnevad mõtted õigustatud.

Tõsi küll, ülekohus oleks väita, nagu poleks meil sisukusse tungimise alal midagi tehtud. Aga on ju nõnda, et paljude asjade korraldamisel võib piirduda ka üksnes pal-jasõnalise hõiskamisega, pahatihti tühipal-jastesse fraasidesse, ilukõladesse kaldumi-sega. Imestada poleks selles nagu ei millegi üle, sest tavaline keskpärane inimene, kes elus piirdub tihtipeale üksnes sellega, et kõht on täis ja tervis hea ning pea kohal peavari, kes tuleb kaasa, kui kutsutakse, ning jääb seisma, kui soovitakse, lepibki sellega. Ja et seejuures enamikul vaevalt tuleb küsimusse kõigi nende lihtlabastegi küsimuste puhul asjade ning olukordade pidevuse ning püsivuse asi, ka see on ilm-selt selge.

Kas saab aga piirduda niisuguse ühe-päevasusega, kas saab alati jääda ootama üksnes seda, et oleks jalaga segada seda õnnelikkust ja õnne, mida sülle kukuks ka-maluga ning kuhjaga nõnda küllaldaselt? — Vaevalt! Koguni ülim narrus oleks jätta küsimuste otsustamine niisuguse lihtsa-meelse suhtumise ja hea õnne hooleks.

Seesugust lihtsameelset õnneootust ning

juhusega opereerimist on olnud ju õige kaua-kaua kogu meie omariiklikus tegevus-es. Ja alles hiljutised aastad, sisemised hädasunnid ja murdlainetesesse sattumise oht on meie elukorralduse üldstruktuuri aidanud viia teistele radadele. Vähimalt nüüd on saanud selgeks, mõistetavaks ning õigustatuks meie elukorralduse sisusüga-vuse, samuti ka koordineeritud tegevuse nõuded ning vajadused. See on juba muu-tumas meie üldelu raamiks ja ka mitmed erialad on tunnud selle oma tööviljakusele kasuks tulevat. Paljudel aladel on aga see lihtne ime alles sündimata, või kui seda ongi juhtunud, siis veel mitte küllaldaselt ning niisugusel määral, mis laseks juttu teha töö koordineerimisest laiemas ulatuses.

Üheks viimaste joontega iseloomustatud alaks on ka meie vabaharidustöö. Vabaha-ridustöö üldtingimustest ning -olukorrast kõneldes ei tarvitsegi meil teha ei tea kui suurt ringi. Juba pealiskaudselgi vaatlemisel me märkame, kus on puudujäämist ning ebasoovitavusi. Ja selgub, et seda on just tegutsemise peajoontes.

Märkame peagi, et samasisuliste üles-annete juures on paralleelselt nii keskustes kui ka maal kohapealselt õige tihti tegevus-es kui mitte kolm-neli või koguni rohkem, siis vähimalt kaks organisatsiooni, aga on — mis tihtipeale on kõige halvem — tegevuses võistlevalt ning üksteise vastu võit-levalt.

Ja kahjuks on võimalik konstateerida, et niisugust võitlevat ning vastastikku üks-teist söövat-väljasuretavat tegevust ei leidu mitte üksnes kohati, vaid et seda leidub meil vägagi laialdaselt.

Ühelt poolt võikski ehk seda osalt pi-dada võitluse oletuse tondiks, mis on tingitud tegelaste oma hellusest, teiselt poolt võiks seda ehk õigustada tavalise eluvõit-luse noodiga, ometi koordineerima-tuse küsimus ja asjatu võit-luse olemasolu jääb puuduste hulgas püsima.

Millest see on siis tingitud? Üheks oluliseks põhjuseks on siin kahtlemata see tegelinskikultuur, mis on jäänud pidurdavaks õige paljudel puhkudel. Ja nõnda polegi meil sel alal tarvis näiteid nii väga otsida. Ühes või teises vallapiiris või koguni külaski võivad kohapealsed tegelased ise jutustada küllalt lugusid sellest, kuidas neil olnud see või teine selts ning tegutsenud vägagi hoogsalt, kuni kerkinud sealt samast ümbrusest jälle mõni tegelane, alustanud organiseerimist, ja tulemuseks olnud jälle mõni seltsike, ühinguke või ringike, taotlev samu sihte, samad õilsad põhimõtted põhikirjas fikseeritud jne. Ja tulemus? — Värvatud liikmeiks needsamad isikud, kes kuulunud ka varem tegutsenud organisatsiooni liikmeskonda, lõpptulemuseks aga kohapealsete inimeste kahevahelolek, kuhu siis üldse kuuluda või kuhu kuuluda suurema südamesoojusega. Kõhklust-kahklust kõik kohad täis ja toppamine nii vana kui ka uue organisatsiooni töös-tegevuses. Kõigele lisaks muidugi tubli annus tuska, muret ja meeolehärra. Nii tavaliselt on läinud nende organisatsiooni-värdade sünni-surma küsimusega. Organisatsioonidest kõik kohad kubisemas, niikuinii aru harvad tegelased kohtald kümnete seltside ja ühingute juhatuse liikmete kohtald, juhatusi läbisegi, administratiivse töö uputust kõik kohad täis, tegelik töö aga selle tagajärjel tihti virelemas, üks kui teine organisatsioon mee-leheitikult pidudeks ruumide järjekorda ootamas või paralleelselt korraldatud pidude tõttu majandusliku kannatuse kibedust jälle muudele muredele lisaks.

Sisuküsimus kui olulisim osa on kõige selle juures jäänud tagaplaanile ning rahuliku enesesesüvenemise päralt, mis kasvataks eneseusaldust, sisemist kindlust ning vastutustundest, ühtlasi ka vastastikuselt solidaarsustundest kantud sisemisi dispoosioone, on jäänud hoopis rohkem ummiklik osa. Seega on aga jäänud sööti ka sisemise vaimutugevuse ning teadliku võistlusvõimelise vaimsuse ala.

Ometi on nüüd juba teadlikkus ka neis küsimusis suunda saamas. Meie valitsuse-

juhtide poolt on õige tõsiselt juhitud tähelepanu neile tarvilisustele, mis puudutavad vabaharidustööd. Olgu siinkohal viidatud vaid peaminister K. Eenpalu sõnadele selle aasta 10. okt. peetud kõnes: „Omavalitsuse ühes meie rahva ja seltskondliku vabategevusega peame kujundama sääraseks murdmatuks jõuks, mis vaba- ja võimutegevuse kooskõlastades oma rahva ees auga seista ja oma rahvast juhtida võiks.“ Ja edasi samas: „Ka seltskondliku vabategevuse ala nõuab reformimist ja see on alles veel ees, sest ka vabategevus peab olema ülesannete poolest kooskõlastatud, et tegevusel oleks põhjalikkust ja tagajärgi.“

Neis meie vabaharidustöö ühe väljapaistvaima pioneeri sõnades on samuti toonitatud tegevuse põhjalikkust ja tagajärgi. Kui lähtuda viimaseist, siis on kahtlemata selge, et tublide tagajärgedeni jõuab vaid töö koordineerimise kaudu. Ja üheks esimeseks sammuks siin oleks — ühinemise vajadus. Ärgu olgu meil niisuguseid organisatsiooniäbarikke, kelle eksistents on vaid nimeline, rohkem ei midagi. Kui otstarbeka ühinemise mõte leiab teostamist, siis juba kaob suur hulk tuuletallamist. Järgmine samm oleks aga rohkem aega võttev, ja see on nimelt meie vabaharidustöö sisulist sügavust haarav.

Eespool on toonitatud, et just vabaharidustöö sisulise külje osas on meil olnud võlgujäämist seetõttu, et meil on kiputud küsima rohkem, kes seda teevad, aga ei mitte, kuidas seda teha. Ja sellest ongi olenenud vabaharidustöö senine üldine organisatsiooniti kapseldunud olek. On töötatud ja tegeldud tihtipeale ainuüksi seepärast, et olla tegelane, et olla kuidagi väljapaistev ja et olla just ise seda. Seejuures on aga laiemaid hulki haaravad kaalutlused jäänud tagaplaanile, ja meie vabaharidustöö üldiseks rahva südameasjaks nõnda pole pääsnudki.

Aga me teame ja oleme kõik seda tunnistanud, missugust imet võib pakkuda hästikorraldatud vabaharidustöö rahva üldise arenemise seisukohalt, kui vabaharidustöö suudab haarata võimalikult laiu hulki, see-

Stseen E. Vaiguri näidendist «Kraavihallid» Tölisteatris.

juures arvestades üldkasulikkuse seisukohti ning võimalusi, kui vabaharidustöö tarviliku lülina on rakendatud meie riikliku edukäigu üldisse ahelasse.

Seepärast on tarviline, et uued tuuled pääseksid maksvusele ning et vabaharidustöö saaks meie kõigi asjaks.

Kuidas see tegelikkuses võib teostuda, on aja küsimus, aga eeskätt see on vaimulaadi, vaatevinkli ümberkujunemise ning kujundamise hooleks. Ja mis siin kõigepealt teha tuleks, selle võiks kokku võtta peamisse mõttesse:

Tähtis pole mitte see, kes teeb, vaid see, kuidas ja mis suunas tehakse, ja et asi üldiselt edeneks.

Ja teiselt poolt küsimusele lähenedes on ju nõnda, et vist haruharvadel seltskonna- (resp. vabaharidustöö-) tegelastel on põhjust eriliselt sellega suurustada, nagu oleks seltskonnatöö eest saadud jumal teab mis hiiglatasu. Ei, rohkem on sadanud sajatusi tegelaste aadressil — sajatusi seetõttu, et tegelinskkikadedus tihtipeale on olnud takka sundimas. Ja tasutud kogu selle rühmamise ning ideaalidekandmise eest erilise kiitusega pole vist kellelegi. Siin polegi tarvis tuua tõendusi, pigem küsitagu seda vabaharidustöötegelasilt endilt

Kui varem oli juttu süvenemise puudusest vabaharidustöös ning samaaegselt pinnapealsest tegutsemisest, tahaksime siinkohal öelda, otsekui mingist reklaamikul-

tuurist, siis nüüd on olnud juba küllalt aastaid iseseisvust selleks, et hakataks ka sisulist olemust nägema ning tarviliselt arvestama. Ja eks elu ise otsekui intuiitiivselt too selle tunnetuse, et tihtipeale just vaikivad tegelased, kel korra on tulnud alla neelada sapipiserdusi, hammast huulde pigistades, et just need on osutunud neiks ohvrimeelseteks töökangelasiks, kellele peaks kuuluma otsene ning esmane austus.

Niisiis süvenemist on tarvis ja koordineerimist.

Meil on õige mitmeid üleriiklikke organisatsioone, kes arendavad paralleelselt samasuunalist, peaksime ütleva, et koguni sama koelist, tegevust. Aga kui palju on tulnud kuulda kurtmisi selle üle, et see paralleelne tegevus kohapealselt nii siin kui ka seal on võtnud õige virila kuju. Üks ei tea, mis teeb teine, ja tagajärjeks on olnud see, et ühe ja sama asja kallal virisedes on tüli olnud esimeseks otseseks tulemuseks.

On ju nõnda, et seda paralleelsust ei saa ehk viimseini välja lülitada — seda juba ergutusevajaduse mõttes — ometi aga oleks tarvis seda, et need organisatsioonid, kes praegusenigi on tegutsenud küll kõrvu, aga otsekui omaette tubades, millede vahel puudub igasugune kontakt, et need organisatsioonid viia ühte. Kui ei peakski olema võimalik neid asetada ühte tuppa, ühte ruumi, siis peaks olema saavutatav see, et kõrvu asuvad toad omavahel oleksid vähi-

malt ustega ühendatud. Ühe sõnaga: üks peab teadma, mida teine teeb, sest ühes ning samas eesti majas töötavad ju kõik.

Kui veel lõppeks pisut sõna võtta vabaharidustöö mõnedest lünkadest, siis ei saa jätta mainimata nähtust, et meie üksikuile elukutseile vastavalt on püütud üldist töökäiku korraldada otsekui klassidesse jagades. Seegi siht omaette ei kannata arvustust, seda enam, et meil on kõige lähemast minevikust kogemusi, mis räägivad niisuguste võimalike jagunemiste ning omaettekapeldumiste kahjuks. Ja selleski küsimuses on vaja uut mõtlemisviisi, uut suunda, mille üldraamiks oleks solidaarsuse nõue ning teadmine, et eesti vabaharidustöö peab kõigepealt olema eesti terviklikku mõtteviisi kandev ning arendav tegutsemine, aga mitte kildkondadesse kiskuv.

Aug. Kelder.

Kirjavahetuse kogemusi Soome õpiringega.

Kui möödunud aasta sügisel „Arenus“ ilmus ettepanek — astuda kirjavahetusse Soome õpiringidega, siis meie õpiringlaste hulgas ei leidunud sääraseid liikmeid palju, kes sellest üritusest oleksid usaldanud osa võtta. Asi oli ju alles uus ja igauks mõtles, et selle juures võib ehk ette tulla ületamatuid raskusi. Paljudel ei olnud üldse uskugi asjasse. Kui aga kõigi L.-Mõisaküla õpiringlaste nimed ja aadressid avaldati „Opinotoveris“ ja Soomest hakkas aeg-ajalt tullema kirju ühele ja teisele õpiringlasele, siis nähti, et säärane kirjavahetus ei olegi nii raske ja teostamatu. Hoopis vastupidi: leiti, et see üritus võib olla vägagi huvitav. Nii astusid needki, kellele Soomest ei kirjutatud, ise samme kirjavahetuskaaslaste leidmiseks. Kevadeks oli meie õpiringis kirjavahetuses soomlastega 14 õpiringlast ja ainult 2 ei võtnud sellest üritusest osa. Kuna mõned õpiringlased olid kirjavahetuses enam kui ühe isikuga, siis vahetati kirju

Eelnevad read ei taha olla mingiks etteheitteks ei vanadele ega uutele tegelastele, küll on aga nende eesmärgiks esile tõsta mõnesid kapitaalset küsimusi meie vabaharidustöös. Ja et vabaharidustöö mängib meie riigielus küllaltki tähtsat osa nii uudislike ideede levitamisel kui ka meie rahva üldises elukäigus ja et vabaharidustöö kaudu küllaltki laiade hulkadega on tegemist ning kokkupuutumist, seepärast peaksid eeltoodud mõtted olema õigustatud.

Esitatud mõtted pole küll rakenduslikult täies ulatuses otsustatavad üksikute organisatsioonide poolt, kui aga need olulised põhiküsimused võetakse üles üldsuunda andvate instantside algatusel, siis võivad ka üksikud organisatsioonid ning nende koondivad siin väga suure töö ära teha — juba sellega, kui nad tahavad jagada tervenemist ning tervendamistahet otsese ning siirameelse kaasaminekuga.

üldse 24 soomlasega. Kirjavahetus kujunes peamiselt üksikute isikute vaheliseks. Oli küll kavatsuses ka mõningaid ühiseid üritusi, kuid nendega ei jõutud siiski sel talvel toime tulla. Kuni 1. maini 1938. a. oli meie õpiringi liikmete poolt saadetud kirju Soome 114 ja samaks ajaks on Soomest saadud 113 kirja.

Peale kirjade on vahetatud ajalehti, aja kirju, raamatuid, noote, pilte kummaski maast, vähesel määral ka seinajaalehtede kaastööd jm. Keeleküsimus üldiselt ei ole teinud raskusi. Ainult 3 õpiringlast märgib, et neil on olnud keelega raskusi; teised aga kinnitavad, et nad on saanud hakkama. Kuna kirjavahetus on olnud isiklik, pole olnud võimalik selle sisuga lähemalt tutvuda. Üldiselt võib siiski ütelda, et on käsiteldud vägagi mitmesuguseid küsimusi. — On saadud teada väga palju huvitavat meie hõimurahva elu ja olude kohta.

Esmajoones kirjavahetus on muidugi

Stseen A. Mälgu näidendist «Neitsid lampidega» Töölisteatris.

piirdunud õpiringitöö selgitamise ja tutvustamisega. Siis on puudutatud veel üldse vabaharidustöö ja seltskonnategevuse küsimusi. Igapähe isikut puudutavad küsimused muidugi võtavad endale ka suure osa. Edasi on kirjutatud niisuguseist küsimusist, nagu hõimuküsimus, keel ja keelemurded, rahvakombed, igapäevane elu, kummagi maa ajalugu, loodus, kirjandus, põllundus ja majapidamine, tähtsamad päevasündmused riikide elus, meie üldlaulupidu, Soome võimlemismängud, matkavõimalused kummalgi maal, suvitamisvõimalused, rahvaste elu iseärasused ja omapärased jne. jne. Ei jõuakski loetleda kõike, millest on kirjutatud. Siin ainete salv saab küll vaevalt tühjeneda. Nii palju on ju küsida üksteiselt, nii palju üksteisele rääkida oma rahva elu-olu kohta jne.

Üldiselt ilmneb vastastikune soe sõprus-tunne kummagi maa ja rahva vastu ja osavõtt teineteise elust. Ühtlasi iga kirjavahe-taja on leidnud kaaslases isikliku sõbra. Rahulolu kirjavahetusest on mõlemapoolne. Peale paari üksiku erandi soovivad kõik selle jätkamist.

Toon siin mõned soomlaste väljendused nende kirjades, vabas tõlkes:

„Südamlik tervitus Soomest ja Karjalast teie õppivate noorte ringile. Elagu isamaa-armastus ja meie rahvaste hõimuaade! Kasvagu suureks noor Eesti ja ta rahvas!“

„Heameelel kirjutatan Eestisse, kuna olete

ju lähim sugulasrahvas. Mida enam oleme vastastikuses mõjutuses, seda parem.“

„Kuigi ma ei ole varem õppinud eesti keelt, mõistsin Teie kirja üsna ilma vaevata. See omalt poolt toetab mõtet, et selle kirjavahetuse abil võime saada kasulikke kogemusi ja muidugi õppida ka aru saama teineteise keelest. Olen väga rõõmus, et tunnete huvi soome õpiringitöö vastu, aga ka sellest, et meil — soomlastel — on sel teel juhus tutvuda Teie kodumaa õpiringide tööga...“

„Olen väga huvitatud kõigest Eesti elust. Kui algkoolis õppisin M. J. Eiseni luuletust „Eestlane olen ja eestlaseks jään“, siis sellest tekkis tahe, mis on püsinud kogu aeg, õppida vennasrahva keelt. Huvitav oleks minna Eestisse, aga seni ei ole see siiski veel teostunud. Südant on alati soojendanud vennasmaa ja -rahva saatus. Raskeil maailmasõja aastail teie parimad töäjõud — paljude Eesti kodude tugi ja lootus — pidid langema sõja suurtel tapatalgutel teile (ja ka meile) võõra ja vaenulise riigi heaks.

Varem on teie maad ja rahvast rõhunud Balti parunite ike. Soome sai olla vaba sõjaväe võtmine maailmasõtta, aga mõisahärrade ike on raskena rõhunud ka Karjala-Kannakse talupoegi. Umbkaudu läbi ühesuguste raskuste — Eesti vahest ehk siiski suuremate — on kulgenud mõlemad rahvad. Aga siis, umbes ühel ajal, koitis mõlemale

maale ka vabadus. Olen rõõmus, et Soome pojad olid oma väikese osaga abiks teile siis, kui teil olid Vabadussõja rasked päevad.“

Nii peegeldub iga hõimuvenna ja -õe kirjast sügav poolehoid ja sõprus oma hõimurahvale.

Milliseid soove oleks ürituse edasiarendamiseks? Kui sellest teha juttu, siis võiks ehk küll juhtida tähelepanu nendele piiramatutele küsimustele hulkadele, mida kirjavahetuses on võimalik selgitada.

Soovida jääks aga, et see kirjavahetus kestaks edasi ja haaraks suuremaid hulki meie vabaharidustöö-tegelaste peres. See on kindlasti hea vahend, mille abil võime heita pilku kaugemale oma õueväravast. Näeme mõndagi, mis annab meile ergutust uute ideede tekkimiseks; võime näha ehk mõndagi, mida saame võtta endale eeskujuks; meil on võimalik võrrelda oma tööd ja leida selle abil üles ka oma puudusi vabaharidus- ja seltskonnatöö põllul.

Edasi on kirjavahetuse teel võimalik õppida vennasrahva keelt. Sellane keele õppimine tundub kerge ja huvitav. Soome keele teataval määral kätte õppimine avab

meile juba palju avaramad võimalused kultuurivarade hankimiseks.

Kirjavahetuse teel me õpime üldse rohkem tundma oma vennasrahvast ja ta elu. Me võime tungida ta hingesse ja elu iseärasusse. Sel teel me rikastame rohkesti oma teadmiste varaaita.

Isiklike sõprade soetamine vennasrahva hulgas lähendab rahvaid teineteisele. See on otsene hõimutöö. Säärase kirjavahetuse abil me tutvustame vennasrahvale ka oma kodumaad, meie rahva elu ja tööd. Iga üksik kirjavahetaja teostab omalt poolt suurt hõimutööd. Selle kogumõju ei tule hinnata vähemaks kas või nii mõnegi hõimukongressi, ajalehekirjutuse või mõne kõne omast.

Kui oleme suutnud leida vennasrahva hulgas palju isiklike sõpru, kui meil on tihe läbikäimine omavahel, alles siis omandab hõimutöö kindlama kuju ja saavutame tagajärgi. Muidu ehk jääks hõimuaade ainult sõnadeks ja Soome sild muinasjutuks, kuna tegelik elu käib teist rada, nagu meil ongi vahel juhust olnud seda tähele panna. Peame arendama sõprust, vastastikust arusaamist ja lugupidamist rahvaste vahel otseselt ja tegelikult.

Mitmesugust.

Raamatukogujuhatajaile.

Kehtivate seaduste järele võivad avalikud raamatukogud osta riigi ja omavalitsuse toetussummadega ainult neid raamatuid, mis on võetud Haridusministeeriumi raamatukogunduse komisjoni poolt soovitatud raamatute nimestikku. Seoses selle nõude täitmisega pöörduetakse korduvalt Eesti Haridusliidu poole küsimustega, kuidas on lood soovitatud raamatute nimestikega ja kas neid saab liidult osta. Olgu sel puhul selgituseks järgnev.

Sellast raamatutega nimekirja ei ole seni ilmunud, kuhu oleksid terviklikult koondatud kõik need raamatud, mis kuni tänaseni on arvatud av. raamatukogudele soovitavaiks. Haridusministeeriumi

Raamatukogunduse Komisjon, mis alustas tegevust 1930. a. sügisel, algas oma tööd 1929. aastal ilmunud kirjanduse läbivaatamisega. Nimetatud komisjon kaugemale tagasi raamatute arvustamisega ei läinud, vaid aktsepteeris sel alal tehtud Eesti Haridusliidu tööd, soovitades kasutada kuni 1929. aastani ilmunud kirjanduse valikul Eesti Haridusliidu poolt väljaantud soovitatud raamatute nimestikku.

Olgu tähendatud, et raamatukogudele soovitatavate raamatute nimestiku koostamisega tegi algust E. Haridusliit, tahtes seega kergendada raamatukogude juhatajate vaeva kirjanduse valikul ja tõsta ühtlasi ka

raamatukogude sisulist väärtust, tõkestades ebasobiva kirjanduse sattumist kogudesse.

Alates 1929. aastaga on raamatukogudele soovitatud raamatute nimestikud ilmunud Haridusministeeriumi Teataja üksikuis numbreis laialipaisatult. Kõikide nende numbrite loetlemine siin viiks pikale ja selle kasu oleks ka küsitav. Asja kergendamiseks tuleks soovitada Rud. Alas'i (Haridusministeeriumi Raamatukogunduse asjaajaja) koostatud raamatut „Avalik-kudele Raamatukogudele soovitatud kirjanduse ülevaade“, kuhu on koondatud kõik need av. raamatukogudele soovitatud raamatute nimestikud, mis on ilmunud 1929.—1935. a. (viimane aasta kaasa arvatud).

Edasi: 1936. aastast kuni tänaseni ilmunud soovitatud raamatute nimestikke koondatud ei ole, vaid need on järgmistes Haridusministeeriumi Teataja nr. nr.:

1936. a. — nr. nr. 1, 6, 10, 16;

1937. a. — nr. nr. 2, 16, 28; ja

1938. a. — nr. nr. 6 ja 15.

On avaldatud soovi, et liit katsuks koondada ja paljundada ka need nimestikud, mis on ilmunud kolmel viimasel aastal, et seega raamatukogude juhatajaile kergendada raamatute valiku vaeva. Praegu võiks selle kohta öelda nii palju, et kui selaste soovide arv näitab pidevat tõusu, siis ka liit astub vastavaid samme nimetatud soovide rahuldamiseks.

Küsitakse, kas on võimalik tagantjärele saada Haridusministeeriumi Teataja üksiknumbreid, kusjuures muidugi mõeldakse peamiselt neid numbreid, kus on sees soovitatud raamatute nimestikud. Läbirääkimistel vastavate asutustega ses küsimuses selgus, et HT numbrite tagavarad on üldse väga piiratud ja seetõttu nende saamine seks otstarbeks pole võimalik.

Kõik raamatukogunduse tegelased on sellest teadlikud, et sobiva kirjanduse valik on seda raskem, mida rohkem ilmub kirjandust ja mida vähem on kirjanduse soetamiseks ainelisi võimalusi.

Valiku tegijad peavad põhjalikult tundma kirjandust ja olema täiesti kodus selles maailmas. Kõike ilmunud kirjandust kellelgi läbi lugeda on võimatu, siin tulevad ülevaate saamiseks appi võtta kirjanduse ülevaated ja arvustused. Valiku raskuste ületamisel ongi raamatukogude juhatajaile parimaks abimeheks soovitatud raamatute nimestikud.

Seepärast on loomulik ja mõisteta- n õ u e, et igal raamatukogu juhatajal peab olema täieline ülevaade meie kirjanduse paremikust soovitatud raamatute nimestiku näol.

E. Oja,
raamatukogunduse konsulent.

Hiiumaa hariduspäev.

Pühapäeval, 13. nov. s.a. toimus Kärdlas Eesti Haridusliidu ja Kärkla Noorte Ühingu korraldusel Hiiumaa hariduspäev, millest osa võttis saare haridustegelasi ja huvilisi üle 100.

Päev algas ühislauluga „Eesti lipp“, mille järele ütles avasõna Kärkla N.Üh. esimees õp. Spriit. Päeva juhatusse valiti koolideinspektor E. Jaanvärk ja koolijuhatajad E. Muuga ja T. Paomets. Seejärele esitas kohalik orkester muusikapalu.

Oma kõnes koolideinspektor E. Jaanvärk käsitas Hiiumaa haridusolusid kooli- hariduse seisukohalt, märkides, et algkooli lõpetab ainult pool noortest, mis väärrib tõsist tähelepanu: rahvas ei peaks võtma oma noori koolist enneaegselt, mis tõttu need jäävad vaimselt pooltooreks. Pärast algkooli vajavad tähelepanu täienduskoolid, milliseid Hiiumaal on kaks: Paladel ja Emmastes ja samuti Hiiu ainsam kutses- kool — Putkastes, mis aga huvi puudusel ei ole saanud seni töötada täie koormatu- sega. Kuna tee haritud kutsetele hiidlastel on olnud piiratud, on siit vähe haritlasi, kuigi hiidlased oma annetelt vahest on mõ- nest teisest maakohast isegi ees. Nüüd on selleks ainsamaks teeks Kärkla reaalkool. Eriti vajaks Hiiumaa aga õpetajaid, kes siin kasvanud ja nii sinse eluga oleksid roh- kem kokku kasvanud. Hiiumaa vajaks iga aasta 3—4 uut õpetajat. Seminarid praegu asuvad aga kahjuks hiidlastest kaugel.

Järnevalt esitati deklamatsioone kohali- kelt noortelt ja K. N.-ü. segakoor kandis ette koorilaule.

Eesti Haridusliidu juhataja Ev. Vender kõneles teemal: „Rahvamaja kui maa kultuurikolle; maateater“;

Hariduskonsulent Karl Laane käsitas teemat: „Raamat ja selle kasutamise vabaharidustöös; raamatukogu ja õpiringide tegevus“; ning

hariduskonsulent H. Lepamäe:

„Vabaharidustööst tööstuskeskustes.“

„Vabaharidustöö seisundist Hiiumaal, selle lähemaist ülesandest ja võimalusist“ kõneles Väina koolijuhataja Tõnu Paomets, kes märkis muide järgmisi asjaolusid:

Kuigi seltskondliku tegevuse alged Hiiumaal ulatuvad üle 80 aasta tagasi, on siin alanud organiseeritud tegevus alles iseseisvuse ajaga, mil asutati esimesi seltsi. Need aga pole saanud oma täit viljakust saavutada mitmesugustel põhjustel. Kõigil orgidel pole isegi oma kodu ja olemasolevadki rahvamajad kannavad endis suuri puudusi. Kogu Hiiumaal on ainult 5 rahvamaja: Emmastes, Keinas, Kassaris, Paladel ja Kärddlas. Need majad ei rahulda eriti tänapäeva seltsk. tegevuse ja aktiveeritud vabaharidustöö nõudeid: puuduvad näiteks vastavad ruumid õpiringitööks, laulukoori-tegevuseks jne. Osalt asendavad seda vajadust küll koolimajad, kuid needki ei saa seda teha täiel määral. Juhtide kaader vajab korraldamist ja ülesandend nende vahel jagamist, et iga ala arendamisel oleks kohtadel kindel, vastutav juht.

Mitmekesistunud vabaharidustöö alade viljelemiseks tuleb aga pühendada suuremat tähelepanu tegelike vabaharidustegelaste organiseerimisele ja aktiveerimisele.

Läbirääkimistel võeti elavalt sõna. Käsitati vabaharidustöö majanduslike võimalusi, kusjuures rõhutati ka suuremate toetuste vajadust sel alal. Ka rõhutati vajadust kõikide seltskondlike ettevõtete, pidude jne. ärakasutamiseks kultuuri eesmärgil, eriti nende kavade mitmekesistamise teel, aktuaalsete ja kohalike kultuuriküsimuste käsitamisel jne. Võeti sõna ka selle kohta, et mõnel juhul isegi mõned tegelased tegevat reaalseid takistusi vabaharidustööle. Ka puudutati kohaliku ajalehe küsimust, mis Läänemaal on praegu olemas ainult osaliselt; oleks aga vajaline kohaliku kultuurielu kajastuseks.

Päev lõppes juhataja J. Paometsa lõpu sõnaga, mille järgi lauldi riigi-hümnii.

Õhtul oli Kärddla rahvamajas kohaliku Naiskodukaitse jaoskonna pidu selle aasta-päeva puhul, kus kanti ette näidend „Valge legendik“ ja kõneles E. Haridusliidu juhataja E. Vender.

Osavõturohked loengud Hiiumaal.

Ühenduses Hiiumaa hariduspäevaga külastas hariduskonsulent Karl Laane kohalike seltsi ja pidas vastavaid loenguid vabaharidustöö päevaküsimuste kohta ning Eesti maast ja ajaloost: Kõrgesaares, Kõpus ja Keinas. Osavõtt loenguist kõigis nimetatud kohtades oli õige elav, ulatudes mõnel juhul üle 200, millest nähtub hiidlaste elav huvi käsitatud küsimuste vastu.

Hariduspäevad Põltsamaal ja Mustvees.

11. dest. s.a. korraldab Eesti Haridusliit koos kohalike organisatsioonidega järjekordsed hariduspäevad Põltsamaal ja Mustvees, kus peale Haridusliidu tegelaste esinevad kohal. koolide-ispektorid ja kohalikke haridustegelasi. Käsitatakse tähtsamaid vabaharidusküsimusi, eriti tegelike vajaduste seisukohalt. Peale referaatide on kavas mitmesuguseid lisatekandeid ja õhtul on nähtud ette rahvapidu kohalike org-ide korraldusel.

Põlva karskusnädal möödus edukalt.

Üle 2000 osavõtja.

Leeriõpetuse kavva karskusloengud.

Alkoholivastasest võitlusest huvitatud üleriikl. kultuurorg-ide ja asutiste koostöö tegeliku rakendamise eesmärgiga kohtadel on asunud E. Karskusliidu algatusel ja kohalike org-ide ja asutiste ja tegelaste kaasabil kihelkondlike karskusnädalate korraldamisele. Esimene karskusnädal viidi läbi Põlvas 5.—12. nov. Selle aja jooksul korraldati karskusõhtuid kihelkonna kõigis 22 kooliringkonnas.

Rahva osavõtt koosolekuist oli kohalike tegelaste hinnangu järgi ülielav, koosoleku ruumid olid ka vihmastel äripäevaõhtutel kuulajaid täis. Kokku käis karskusõhtutel 2142 põlvalast, seega oli osavõtjaid keskmiselt koosoleku kohta ligi 100. Enamasti oli kohal ka rohkesti omavalitsuse- ja seltskonnategelasi. Kõigil koosolekuil esinesid karskusliidu kõnelejad seltskonna koostöös ja karskustöö miinimumprogrammi selgitavate loengutega, vähesed erandid väljaarvatud, oli kavas ka kohalike tegelaste kõnesid ja ettekandeid.

Kuna Põlva kogemused on näidanud kohaliku rahva ja seltskonna elavat koostöö tahet alkoholismivastaseks võitluseks, jätkatakse E. Karskusliidu poolt kihelkondlike karskusnädalate korraldamist kindla kava alusel, mille järgi need korduksid samas paigas 3—5 aastase vaheaja järele.

A.-s. „EESTI METSATÖÖSTUS“

TALLINN, FALKPARGI 4

Metsa- ja saetud materjalide

valmistamine, müük ning eksport.

Üle riigi müüakse

metsamaterjale metskondades.

Küttepuude väikemüügilaod:

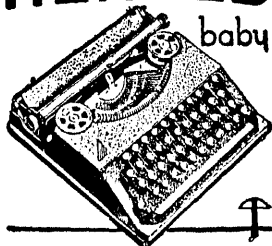
Tallinnas, Laeva tän. 6,	telef. 316-84
Tartus, Soola tänav 23,	„ 7-28
Valgas, Kungla ja Maleva	„
tänav nurgal	„ 1-73
Viljandis, Pärna tän. 4,	„ 13
Võrus, Vaksali tee	„ 10
Petsseris, Tuletõrje plats	„ 77
Tapal, Kesk tän. 9	„ 18-a
Jõhvis, raudteejaam	„ 1-09

Lauamaterjalide müügilaod:

Tallinnas, Küti tän.,	tel. 441-16
Tartus, Saekoja tän. 1,	„ 17-52
Pärnus, (Fröhlingi ja	„
Livonia laoplatstil)	„ 3-12
Sarus (Valgamaal), tel. Taheva 5-d	„
Kilingi-Nõmmel, Taheval, Jõgeval,	„
Otepääl ja metskondades, kus teos-	„
tatakse palkide läbisaagimist.	„

HERMES

baby

Uus kaasaskantav kirjutusmasin
100% ŠVEITSI pretsisioontöö

HERMES BABY

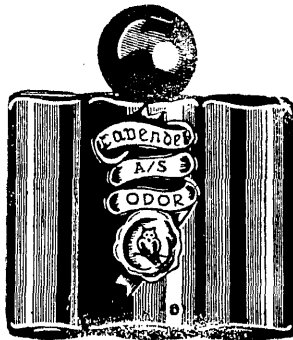
Kaal 3,8 kg. kõrgus 6 sm, klaviatuur
harilik, võlli laius normaalne. Vaata-
mata väikesele kogule — tehniliselt
täiuslik ja ületamatu.

Hind Kr. 150.—

Ainuesindaja Eestis:

O/Ü SYSTEMA

Tallinn, Lai tän. 9 Nõudke prospekte!

A/s „Odor“

Uudis kölniveed ja lõhnaõlid:

Lavendel

Gobako

Grépe de chine

Soir de Paris

Casanova

Hollywood jne.

**LÄBI PORI JA
VEE**

**KINDLUSTAB
KUIVA TEE**

ERA

Omades **ROYAL'i**

omate parima.

V-d LOUN & SCHITIKOV

Tallinn, Niguliste 18. Tel. 434-37

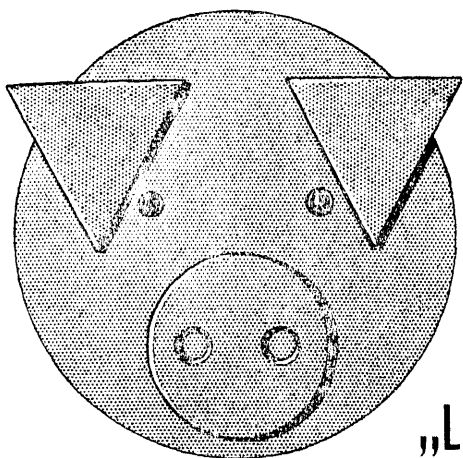
^{a/s}
Saku

OLLED PILSEN SANGAR
TOMMU *Eestlane* ERIPRUUL

MAHLAJOOGID, SIDRUNI
HAPPE JOOGID, MODU.

**SAKU ÕLLETIHAŠ A/S
TALLINN**

ERA

Esto

**kvaliteetsaadused
on rõõmuks
igale perele.**

Müügil

„LIHATSENTRAALIDES“ ja kõigis
paremates toiduainete ja delikatess-kauplustes.

Ühing „EESTI LIHAEKSPORT“

Kreenholmi Puuvillasaaduste
Manufaktuuri Osühisus

Asutatud 1857. a.

Vabrikud:

KREENHOLMIS, NARVA LÄHEDAL

Juhatus:

TALLINNAS, PIKK TÄN. 68, TEL. 426-63

Müügikoht:

Kaubandus-lööstus aktsiasellis „Kreenball“
Tallinn, Suur Karja tän. 13, telefon 425-14

M Ü Ü R A I N U L T S U U R E L A R V U L

A/S ESMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

end. Riigi Põlevkivitööstus

JUHATUS & MÜÜGIBÜROO: Tallinn, Valli tän. 4—3.
Telefonid: 450-85 ja 450-62. Posti jooksev arve nr. 296.

PÕLEVKIVI kütteks; TOORÕLI; KÜTTEÕLI; BENSIIN; MOOTORPETROOLEUM; MOOTORNAFTA; DIISELNAFTA; RASKED ÕLID; BITUUMEN (Estobituumen) ja ASFALT-EMULSIOON („Külm-asfalt“) teede tegemiseks, katusepapivabrikutele ja isolatsioonitöödeks; TOLMUÕLI teede tolmu sidumiseks; IMMUTUSAINED „FENOLAAT“ ja „ESTOKARBOLINEUM“ puu konserveerimiseks; VILJAPUUKARBOLINEUM viljapuude pritsimiseks; putukamürk „PUTTOX“; KATUSELAKK (katusetõrv); RAUALAKK (asfalt-lakk) ja ASFALT-MASTIKS.

AINO

TAIMEVÕI

1KG.—80SNT.

Trikoo- ja sukavabrik

„Estotrikoo“

Tallinn, Kopli 22 Tel. 439-62

KODU-JA VÄLISMAA
KRIS-
TALL
D. MIRVITZ JA P^o

PÄRNU LINATÖÖSTUSE A.-S.

PÄRNUS, RÄÄMA TN. 38. TEL. 125.

SOOVITAB OMA TÖÖSTUSEST:

Linast lõnga ja niiti.

Pesuriiet, pleegitud ja pleekimata.

Mustrilisi

laudlinu, salvrätte, käterätte.

Voodilina-, käsitöö-, särgi-, presendi-, madratsi-, põranda- ja vahe-

riiet.

Rahvariideks: seelikuriiet,
pluuseriiet,
kampsuniriiet jne.

LÄÄNE-EESTI ÜHISPANK MÄRJAMAAL

TELEFONI KODUKESKJAAM 32

HOIUSUMMAD

50/0-ga

LAENUD

kuni 6³/₁₀0-ga aastas

KÕIK PANGAOPERATSIOONID

LIIKMETE ARV 2500

A.-S.

„Eestisiid“

KETRAMISE- JA KUDUMISEVABRIK

Seadistatud 1932. aastal.

valmistab

KÕIKSUGUSEID

RIIDEID

JA

LÕNGA

Vabriku laod:

Tallinn, Viru tän. 5, tel. 447-87

Tallinn, Viru tän. 14, tel. 443-97

Tallinn, Leadaplats 129

Tartu, Põe tän. 2, tel. 10-17

Narva, Peetri plats 1

Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30

Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19

Tõrva, Tartu tän. 2

Rakvere, Tallinna tän. 25

Nõmme, Pärnu mnt, 90|92

Kuressaare, Lossi tän. 3, tel. 181

Eritellimiste vastuvõtmine
Restide müük

Raamat on parim sõber!

Raamat on toiduks vaimule, ta laiendab silmaringi ja on suurepäraseks meelelahutajaks. Pühendage osa oma vabast ajast lugemisele. Asutage igasse kodusse raamatukogu, mis kujuneks maja uhkuseks.

Meilt saate kõikide kirjastuste raamatuid. Täidame tellimisi välismaa kirjandusele ja ajakirjandusele. Köidame raamatuid meeldivalt ja vastu- pidavalt.

Punasekaaneline noorsookirjan- duse sari »MINU RAAMAT« on koostatud maailmakuulsast noorsoo- juttudest. Trükitud heale paberile pal- jude piltidega. Raamatud on soovita- tud Haridusministeeriumi poolt avalikele ja kooliraamatukogudele. Nõudke tasuta tutvustamisbrošüüre.

Louisa M. Alcott: **Väikesed naised** Kr. 2.50
 Jean Webster: **Pikakoivaline isa** " 2.—
 R. L. Stevenson: **Röövitud poiss** " 2.—
 M. Twain: **Prints ja kerjus** " 2.50

" " **Tom Sawyeri
 imelikud juhtu-
 mused** . Kr. 2.50
 J. Habberton: **Helena lap-
 sukesed** Kr. 2.—

F. H. Burnett: **Väike lord Fauntleroy** " 2.—
 H. Beecher-Stowe: **Onu Tomi onnike** " 2.50
 D. Defoe: **Robinson Crusoe** " 2.—

Sinisekaaneline sari »Laste Sõber« on mää- ratud lastele. Raamatud on tugevas köites ja hästi loetava suure kirjaga.

Seene perekond ja Vallatu kuuseke ava- vad lastele uue maailma. Nendes räägivad kõik ese- med väikestele, milledega nad igapäevases elus kokku puutuvad. Neljavärvilised pildid on nagu maalitud muinasjutud. Üksiku raamatu hind Kr. 1.80.

Rahvaste muinasjutte on kogu mitme rahva muinasjutte. Hind Kr. 1.50.

Raamatu hinna maksjale posti j. a. nr. 760 vii saatjale lähetatakse raamatud äri kulul kätte.

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“

Tallinn, Harju 48, telefon 444-39

Pärnu mnt. 10, telefon 446-67